

LIETUVOS RESPUBLIKOS VALSTYBĖS KONTROLĖ

VALSTYBINIO AUDITO ATASKAITA DĖL LIETUVOS DARBO BIRŽOS ORGANIZUOJAMO DARBO RINKOS PROFESINIO MOKYMO VERTINIMO

2003 m. lapkričio mėn. 06 d. Nr. 2010-2
Vilnius

IŽANGA

Lietuvos darbo biržos organizuojamo darbo rinkos profesinio mokymo vertinimo auditas atliktas vadovaujantis Lietuvos Respublikos valstybės kontrolės Veiklos audito 2003 metų programa. Veiklos audito 1-ojo departamento direktorius R. Sanajevas 2003-01-07 pavedimu Nr. 2010-2 auditą atlikti skyrė Veiklos audito 1-ojo departamento vyriausiąją valstybinę auditorę V. Paunksniene, valstybinę auditorę M. Masteikaitę ir vyresniąją valstybinę auditorę B. Rudienę (2003-01-07 – 2003-03-18).

Audito trukmė – 2003-01-07 – 2003-07-29, 2003m. lapkričio 03 – 06 d.

Audituojamas subjektas – Lietuvos darbo birža prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos (toliau – Lietuvos darbo birža).

Audituojamas laikotarpis – 2002 metai.

Audito tikslas – įvertinti Lietuvos darbo biržos organizuojamo darbo rinkos profesinio mokymo planavimą, vykdymą ir efektyvumo rodiklius.

Audito procesas

Auditas atliktas vadovaujantis Valstybinio audito reikalavimais. Audito išvados parengtos ir įrodymai surinkti naudojant šias procedūras: tikrinimą, stebėjimą, apklausą, skaičiavimą, patvirtinimą ir analitines procedūras.

Audito metu nagrinėti teisės aktai, reglamentuojantys darbo rinkos profesinio mokymo priemonių įgyvendinimą, Respublikinės darbo biržos ir teritorinių darbo biržų pateikti duomenys ir informacija apie darbo rinkos profesinio mokymo planavimą, mokymo programų parinkimo konkurso organizavimą, 2002 metais organizuoto profesinio mokymo rezultatus. Vilniaus, Šalčininkų ir Širvintų darbo biržose atlikta detali statistinių duomenų apie įsidarbinimą po profesinio mokymo analizė. Patikrinti 195 bedarbių atrankos į profesinio mokymo programas atvejai ir 287 bedarbių, baigusių profesinį mokymą, įsidarbinimo duomenys.

Konsultacijas audito metu teikė Vokietijos audito rūmų auditorius Berndas Ellermannas.

Audito subjektas ir objektas

Lietuvos Respublikos bedarbių rėmimo įstatymu Lietuvos darbo biržai perduotos gyventojų užimtumo garantijų įgyvendinimo funkcijos. Lietuvos darbo biržą iki 2003-04-01 sudarė Respublikinė darbo birža ir 46 teritorinės darbo biržos. Respublikinė darbo birža, vykdydama jai pavestas funkcijas, per teritorines darbo biržas organizavo ir vykdė darbo rinkos politikos priemones, kurios finansuojamos iš Užimtumo fondo lėšų. Lietuvos darbo biržos 2002 metais gautos lėšos – 197,67 mln. Lt. Išlaidos darbo rinkos aktyvios politikos programoms (Prevenicinio mokymo, Darbo pasiūlos ir paklausos, Profesinio mokymo bei Užimtumo rėmimo) finansuoti – 73,92 mln. Lt.

Darbo rinkos profesinio mokymo programoms 2002 metams buvo skirta 31,319 mln. Lt, kasos išlaidos – 29,421 mln. Lt. Išlaidos darbo rinkos profesiniam mokymui 2002 metais sudarė 40 proc. Lietuvos darbo biržos išlaidų darbo rinkos aktyvios politikos programoms finansuoti. Valstybės biudžeto išlaidos bedarbių, buvusių kalintais, profesiniam mokymui 2002 metais – 173,9 tūkst. Lt.

Darbo rinkos profesinio mokymo tikslas – siekti darbo rinkos paklausos ir darbo jėgos pasiūlos kvalifikacijų atitikimo. Darbo rinkos profesinio mokymo uždavinys – sudaryti sąlygas nedirbantiems asmenims įgyti valstybės pripažintas kvalifikacijas arba jas tobulinti pagal mokymo programas.

Darbo rinkos profesinį mokymą reglamentuoja Bedarbių rėmimo įstatymas (1990-12-13 Nr. I-864), Profesinio mokymo įstatymas (1997-10-14 Nr. VIII-450), Neformaliojo suaugusiųjų švietimo įstatymas (1998-06-30 Nr. VIII-822).

Darbo rinkos profesinio mokymo tvarką reglamentuoja Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos norminiai dokumentai: 2000-10-10 įsakymas Nr. 89 „Dėl darbo rinkos profesinio mokymo tvarkos patvirtinimo“, 1996-06-21 įsakymas Nr. 76 „Dėl bedarbių registravimo, pašalpų jiems skyrimo ir mokėjimo tvarkos patvirtinimo“, 2002-03-22 įsakymas Nr. 38 „Dėl darbo rinkos neformaliojo profesinio mokymo organizavimo ir vykdymo tvarkos ir darbo rinkos neformaliojo profesinio mokymo programų sąvado nuostatų patvirtinimo“.

Profesinį mokymą vykdo profesinio mokymo įstaigos ir įmonės, įstaigos, organizacijos, turinčios Švietimo ir mokslo ministerijos leidimą mokyti ir atlikti praktinį mokymą. Darbo rinkos profesinis mokymas vykdomas pagal mokymo programas, įtrauktas į Studijų ir mokymo programų registrą, arba pagal neformalias profesinio mokymo programas.

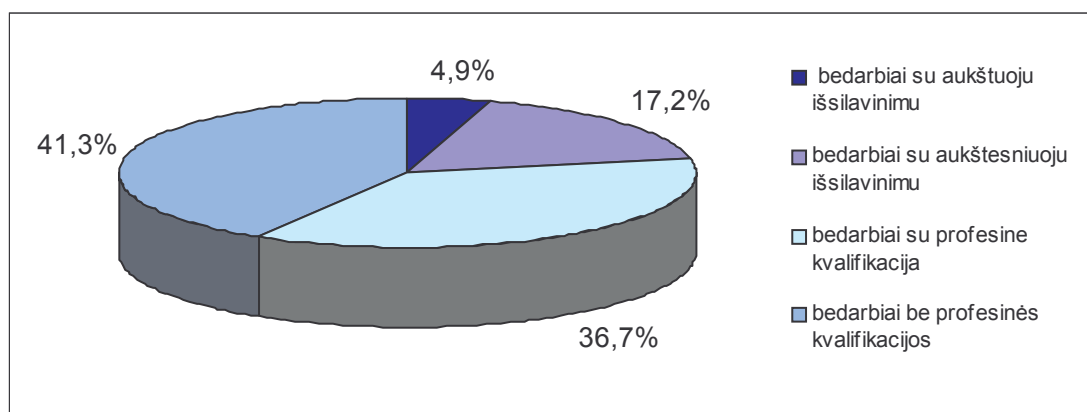
Darbo rinkos profesinį mokymą organizuoja bei prižiūri Lietuvos darbo rinkos mokymo tarnyba prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos (toliau – Lietuvos darbo rinkos mokymo tarnyba) ir jai pavaldžios teritorinės darbo rinkos mokymo ir konsultavimo tarnybos.

Respublikinė darbo birža (arba jos pavedimu teritorinės darbo biržos) Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų įstatymo nustatyta tvarka bedarbiams mokyti parenka mokymo įstaigas, įmones ir mokymo programas.

Darbo rinkos profesinio mokymo dalyviai – bedarbiai, nustatyta tvarka įsiregistravę darbo biržoje: a) turintys kvalifikaciją, jei darbo birža 3 mėnesius negali pasiūlyti darbo, b) neturintys kvalifikacijos, c) dirbantys darbus, finansuojamus iš Užimtumo fondo, jeigu nuolatiniam įsidarbinimui būtinas papildomas profesinis mokymas.

Lietuvos darbo biržos duomenimis vidutinis metinis nedarbo lygis 2002 metais – 11,3 proc., įregistruota 243,8 tūkst. bedarbių ir 135,4 tūkst. laisvų darbo vietų (iš jų 42,0 tūkst. terminuotam darbui), darbo rinkoje paklausa be profesinio mokymo sudarė 24,4 proc.

Lietuvos darbo biržoje 2002-12-31 įregistruotų bedarbių skaičius – 191150, iš jų ilgalaikiai bedarbiai – 58353 (arba 30,5 proc.). Bedarbių išsilavinimo duomenys pateikti 1 paveiksle.

1 pav. Lietuvos darbo biržoje 2003-01-01 įregistruotų bedarbių išsilavinimo duomenys.

Profesinės kvalifikacijos neturi 41,3 proc. darbo biržoje įregistruotų bedarbių. Kadangi bedarbiai, turintys profesinį išsilavinimą turi didesnes galimybes įsidarbinti, darbo rinkos profesinis mokymas yra svarbus mažinant nedarbą.

Audito metu nagrinėtas Lietuvos darbo biržos 2002 metais organizuotas bedarbių profesinis mokymas pagal I, II lygio formalus suaugusiųjų profesinio mokymo programas, esančias Studijų ir mokymo programų registre, ir neformalus suaugusiųjų švietimo mokymo programas, nevertinant darbuotojų, išpėtų apie darbo sutarties nutraukimą, profesinio (prevencinio) mokymo.

AUDITO REZULTATAI

1 SKYRIUS

DARBO RINKOS PROFESINIO MOKYMO PLANAVIMAS

1.1. Darbo rinkos profesinio mokymo poreikio, planuotų ir faktinių duomenų analizė

Vadovaujantis darbo jėgos paklausos ir pasiūlos suderinamumu, kiekvienos konkrečios profesijos mokymo poreikis apskaičiuojamas pagal formulę: paklausa minus įregistruotų darbo biržoje pasirengusių darbo rinkai bedarbių skaičius. Kriterijai, pagal kuriuos Lietuvos Respublikos bedarbių rėmimo įstatymo nustatytų valstybinių užimtumo garantijų taikymo prasme bedarbiai skirstomi į pasirengusius ir nepasirengusius darbo rinkai, nustatyti Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos 1996-06-21 įsakymu Nr. 76 patvirtintoje Bedarbių registravimo, pašalpų jiems skyrimo ir mokėjimo tvarkoje.

Planuojant darbo rinkos politikos priemones, prognozuojamus darbo rinkos rodiklius teritorinės darbo biržos nustato įvertinusios darbdavių apklausos rezultatus, įmonių pranešimus apie numatomus grupinius darbuotojų atleidimus, baigiančių absolventų ir abiturientų skaičių, ankstesnių metų tendencijas bei esamą situaciją darbo rinkoje.

Audito metu atliktas teritorinių darbo biržų darbo rinkos rodiklių faktinių duomenų 2000–2002 metais palyginimas su prognozėmis. Užregistruotas bedarbių skaičius su 10 proc. paklaida atitiko prognozes 35 darbo biržose (76 proc.), pasirengusių darbo rinkai bedarbių skaičius su 10 proc. paklaida atitiko prognozes 16 darbo biržų (35 proc.). Užregistruotų bedarbių skaičiaus ir pasirengusių darbo rinkai bedarbių skaičiaus 2002 metų faktinių duomenų palyginimo su prognozėmis rezultatai pateikiami 1 priede.

Audito metu pagal teritorinių darbo biržų pateiktus 2002 metams prognozuojamus paklausos ir pasirengusių darbo rinkai bedarbių skaičiaus duomenis apskaičiuotas kiekvienos darbo biržos profesinio mokymo poreikis. Teritorinių darbo biržų apskaičiuotas profesinio mokymo poreikis šalyje 2002 metais – 44612 bedarbių. Penkiose teritorinėse darbo biržose (Kauno, Druskininkų, Kretingos, Lazdijų, Pasvalio) mokymo poreikio nebuvo (2 priedas).

Atsižvelgdamos į skiriamą finansavimą, planuodamos profesinį mokymą kai kurios teritorinės darbo biržos apskaičiuotą mokymo poreikį koreguoja (toliau – planuojamas mokymo poreikis). Planuojamas mokymo poreikis sutampa su apskaičiuotu mokymo poreikiu – 30 proc. darbo biržų, apskaičiuotą mokymo poreikį sumažino 50 proc. darbo biržų. Teritorinių darbo biržų planuotas darbo rinkos profesinio mokymo poreikis 2002 metais šalies mastu – 28275 bedarbiai. Darbo biržų planuoto profesinio mokymo poreikio palyginimo su apskaičiuotu mokymo poreikiu rezultatai pateikiami 2 priede.

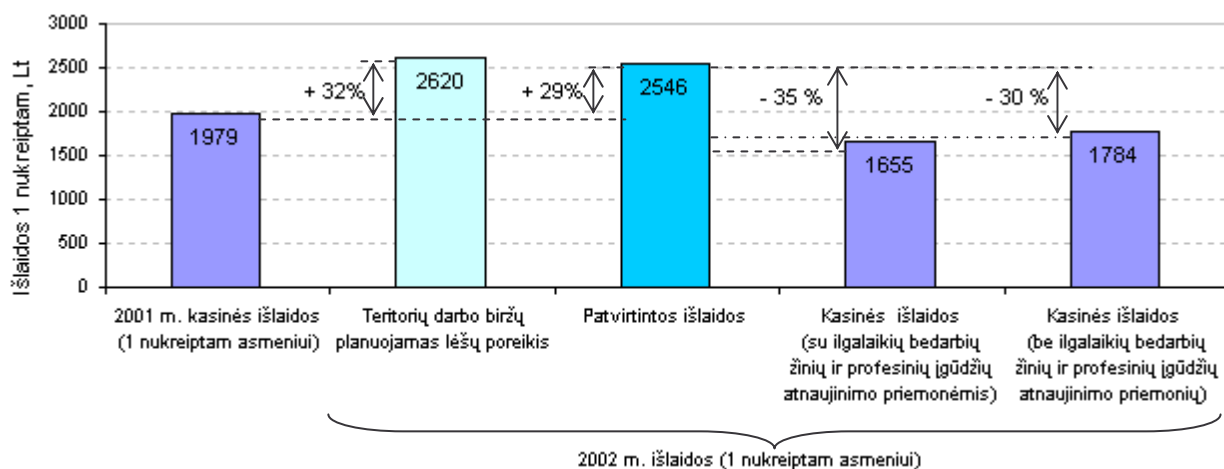
Lietuvos darbo biržai darbo rinkos profesiniam mokymui 2002 metams patvirtinta užduotis (į darbo rinkos profesinį mokymą nukreipti 12300 bedarbių) sudaro 27,6 proc. teritorinių darbo biržų apskaičiuoto mokymo poreikio. 2002 metais į darbo rinkos profesinio mokymo programas nukreipta 16390 bedarbių arba 36,7 proc. teritorinių darbo biržų 2002 metams apskaičiuoto mokymo poreikio.

Teritorinės darbo biržos 2002 metais profesinio mokymo dalyvių skaičių planavo pagal profesinio mokymo programas. Siekdamas tenkinti darbo rinkos pokyčius ir lanksčiau į juos reaguoti, teritorinės darbo biržos profesinio mokymo planus pagal profesinio mokymo programas metų eigoje tikslina ir keičia. Atsižvelgiama į darbdavių užsakymus. Teritorinių darbo biržų pateiktais duomenimis apie 20 proc. visų dalyvių į profesinį mokymą nukreipta pagal darbdavių užsakymus (3 priedas).

Teritorinių darbo biržų apklausos duomenimis, apskaičiuotą profesinio mokymo poreikį kas ketvirtį tikslina 59 proc. darbo biržų, kas mėnesį – 11 proc., du kartus per metus – 6 proc. darbo biržų. Planuojami dalyvių I, II lygio profesinio mokymo ir neformalaus mokymo programose duomenys audito metu palyginti su faktiniu dalyviu skaičiumi minėtose programose. Geriausiai planų laikomasi organizuojant profesinį mokymą II lygio darbo rinkos profesinio mokymo programose (4 priedas).

1.2. Lėšų darbo rinkos profesiniam mokymui planavimo analizė

Siekiant įvertinti profesinio mokymo programos išlaidų planavimo tikslumą, audito metu buvo lyginamos vienam į profesinį mokymą nukreiptam asmeniui tekusios Užimtumo fondo planuotos, patvirtintos ir kasinės 2001–2002 metų išlaidos. Minėti duomenys pateikti 2 paveiksle.

2 pav. Planuojamų ir kasinių išlaidų vienam į profesinio mokymo programą nukreiptam asmeniui palyginimas.

Pagal teritorinių darbo biržų 2002 m. išlaidų sąmatų projektus bei Lietuvos darbo biržos 2002 m. patvirtintas išlaidų sąmatas ir užduotis profesiniam mokymui įvertinus profesinio mokymo išlaidas vienam nukreiptam asmeniui nustatyta, kad vidutiškai 2002 metams vienam į programą planuojamam nukreipti asmeniui:

- planuojamas lėšų poreikis 32 proc. didesnis nei 2001 metų kasinės išlaidos vienam nukreiptam asmeniui;
- patvirtintos išlaidos 29 proc. didesnės nei 2001 metų išlaidos vienam nukreiptam asmeniui.

Teritorinių darbo biržų vidutinės kasinės išlaidos 2002 metais vienam į programą nukreiptam asmeniui:

- trečdaliu (30–35 proc.) mažesnės nei 2002 metams patvirtintos programos išlaidos vienam nukreiptam asmeniui,
- lyginant su 2001 metų kasinėmis išlaidomis vienam nukreiptam asmeniui sumažėjo 9–16 proc.

Planuodamos 2002 metų profesinio mokymo išlaidas, teritorinės darbo biržos skaičiavimus atliko remdamosi 2001 metų viešojo konkurso laimėtojų mokymo programų kainomis, nes mokymo programų kainos paaiškėja tik kitų metų II ketvirtyje. Viešojo konkurso 2001 m. rezultatuose profesinio mokymo programų kainos buvo diferencijuotos pagal mokymo grupės dydį, t. y. kuo mažesnė grupė, tuo didesnė programos kaina vienam asmeniui, ir atvirkščiai. Pavyzdžiui, Vilniaus darbo biržoje skaičiuojant lėšų 2002 m. profesinio mokymo programai poreikį daugeliu atvejų buvo taikoma didžiausia programos kaina (t. y. jei programą lankys iki 5-10 asmenų). Atrankos būdu peržiūrėjus 2002 metų I pusmetyje sudarytas profesinio mokymo sutartis nustatyta, kad dažniausiai buvo sudaromos didesnės mokymo grupės (t. y. iki 15-20 asmenų). Taigi planuotos daugumos pagrindinių programų kainos vienam asmeniui buvo didesnės nei faktinės. Tai sudarė galimybes 2002 metais į profesinį mokymą nukreipti trečdaliu daugiau bedarbių nei buvo planuota.

Išvados

1. Darbo rinkos profesiniam mokymui 2002 metams patvirtinta užduotis 12300 bedarbių sudaro 27,6 proc. teritorinių darbo biržų apskaičiuoto darbo rinkos profesinio mokymo poreikio.
2. Darbo rinkos profesinis mokymas 2002 metais planuotas netiksliai:
  - konkrečios profesijos mokymo poreikis apskaičiuotas vadovaujantis darbo jėgos paklausos ir pasiūlos suderinamumu pagal prognozuojamus darbo rinkos rodiklius, kurie netikslūs;
  - darbo rinkos profesinio mokymo planavimas pagal profesinio mokymo programas netikslus, planai tikslinami ir keičiami;
  - išlaidos profesiniam mokymui planuotos nepakankamai tiksliai: patvirtintos išlaidos, tenkančios vienam planuojamam į profesinio mokymo programą nukreipti asmeniui, 29 proc.

didesnės nei 2001 metų kasinės išlaidos vienam nukreiptam asmeniui. Vidutinės kasinės išlaidos 2002 metais vienam į profesinį mokymą nukreiptam asmeniui trečdaliu mažesnės nei 2002 metams patvirtintos programos išlaidos vienam planuojamam į profesinį mokymą nukreipti asmeniui.

3. Kai kurių mokymo programų kainų sumažėjimas, lyginant su planuotomis, bei netikslus profesinio mokymo lėšų planavimas sudarė galimybes 2002 metais į profesinį mokymą nukreipti ir finansuoti trečdaliu daugiau bedarbių nei buvo planuota.

Rekomendacija

Profesinio mokymo išlaidas planuoti atsižvelgiant į praėjusių finansinių metų išlaidas vienam nukreiptam asmeniui ir į profesinio mokymo programų kainų kitimo tendencijas.

2 SKYRIUS

DARBO RINKOS PROFESINIO MOKYMO ORGANIZAVIMAS

2.1. Darbo rinkos profesinio mokymo programų parinkimo konkursų organizavimas

Respublikinės darbo biržos nurodymu teritorinės darbo biržos atviro konkurso būdu 2002 ir 2003 metais organizavo mokymo įstaigų, įmonių ir mokymo programų bedarbių ir darbuotojų, išpėtų apie darbo sutarties nutraukimą, mokymui pagal formalaus suaugusiųjų profesinio mokymo programas, esančias Studijų ir mokymo programų registre, ir neformalaus suaugusiųjų švietimo mokymo programas parinkimą (toliau tekste – konkursas mokymo programoms parinkti). Audito metu nustatyta:

1. Mokymo programų parinkimo konkurso metu Respublikinė darbo birža teritorinėms darbo biržoms teikė konkurso dokumentų projektą, siuntė nurodymus dėl skelbimo pateikimo, paaiškinimus, komentarus.

2. Mokymo programų parinkimo konkursai Respublikinės darbo biržos nurodymu pradėti organizuoti 2001 metais lapkričio mėnesį, 2002 metais – gruodžio mėnesį. Konkurso procedūros baigėsi atitinkamai 2002 m. balandžio mėnesį ir 2003 m. balandžio mėnesį.

Daugumos profesinio mokymo programų konkurso laimėtojų pasiūlytos kainos 2002 metais, lyginant su 2001 metų kainomis, o 2003 metais, lyginant su 2002 metų kainomis, mažėjo.

Iki profesinio mokymo programų parinkimo konkurso rezultatų patvirtinimo teritorinės darbo biržos profesinio mokymo paslaugas apmokėdavo ankstesnių metų konkurso kainomis, t. y. didesnėmis kainomis. Atlikus 31 teritorinės darbo biržos duomenų analizę, nustatyta, kad 2002 m. I pusmetyje 66 proc. paslaugų pirkti konkurso mokymo programoms 2001 metams parinkti kainomis, 2003 metų I pusmetyje 48 proc. planuotų paslaugų pirkti konkurso mokymo programoms 2002 metams parinkti kainomis.

Išnagrinėjus Vilniaus, Šalčininkų, Širvintų darbo biržų iki einamųjų finansinių metų profesinio mokymo programų parinkimo konkurso rezultatų patvirtinimo ankstesnių metų konkurso kainomis sudarytas profesinio mokymo sutartis ir perskaičiavus profesinio mokymo paslaugų kainą einamųjų metų konkurso pirmos vietos laimėtojų pasiūlytomis kainomis, nustatyta:

a) 2002 metų sausio–balandžio mėnesiais sudarant profesinio mokymo sutartis mokymo programų parinkimo 2002 metams konkurso laimėtojų pasiūlytomis kainomis, mokymo paslaugų kaina būtų mažesnė Vilniaus darbo biržoje 436585 Lt arba 23,8 proc., Šalčininkų darbo biržoje – 7692 Lt arba 21,5 proc., Širvintų darbo biržoje – 16784 Lt arba 27,6 proc.;

b) 2003 metų sausio–balandžio mėnesiais sudarant profesinio mokymo sutartis mokymo programų parinkimo 2003 metams konkurso laimėtojų pasiūlytomis kainomis, mokymo paslaugų kaina būtų mažesnė Šalčininkų darbo biržoje 1632 Lt arba 9,46 proc., Širvintų darbo biržoje – 759 Lt arba 2,6 proc.

3. Kadangi teritorinės darbo biržos konkursą mokymo paslaugoms skelbia pagal formalaus suaugusiųjų profesinio mokymo programas, esančias Studijų ir mokymo programų registre, ir pasiūlytas neformalaus suaugusiųjų švietimo programas, 46 teritorinių darbo biržų konkurso komisijos turi peržiūrėti ir įvertinti mokymo įstaigų pateiktus pasiūlymus dideliame kiekiui mokymo programų.

Audito metu išnagrinėjus 31 teritorinės darbo biržos pateiktus duomenis, nustatyta:

a) Konkurso metu darbo birža gauna pasiūlymų vidutiniškai 280 mokymo programų, visus juos vertina, skaičiuoja balus, sudaro laimėtojų eiles. Konkurso laimėjusiomis pripažįstama apie 84 proc. mokymo programų. Pateikusios duomenis darbo biržos 2002 metais faktiškai pirkto vidutiniškai 13,6 proc. konkurso metu atrinktų mokymo programų arba 11,43 proc. konkursui pateiktų pasiūlymų.

b) Mokymo programų 2002 metams parinkimo konkurso metu Darbo rinkos mokymo centrai pripažinti vidutiniškai 54 proc. mokymo programų laimėtojais; mokymo įstaigos, priklausančios Švietimo ministerijai – vidutiniškai 19 proc. mokymo programų; privačios mokymo įstaigos – 25 proc. mokymo programų, kitos – 2 proc. mokymo programų.

c) 2002 metų mokymo programų parinkimo konkurso 84 proc. darbo biržų atliko paslaugų tiekėjo kvalifikacijos įsivertinimo patikrinimą paslaugų teikimo vietoje. Daugumos respondentų nuomone, minėtus patikrinimus turi atlikti išorės ekspertai. Išnagrinėjus Lietuvos darbo rinkos mokymo tarnyboje surinktą medžiagą nustatyta, kad Lietuvos darbo rinkos mokymo tarnybos surinkti duomenys, atliekant darbo rinkos profesinio mokymo įstaigų ir įmonių priežiūrą, gali būti panaudoti mokymo programų parinkimo konkursų metu vertinant tiekėjų kvalifikaciją.

4. Užsitęsęs mokymo programų 2003 metams parinkimo konkursui, 2003 m. I ketvirtyje organizuojant profesinį mokymą kai kurioms teritorinės darbo biržos nepakanka likusio 2002 metų konkurso limitu.

Audito metu teritorinių darbo biržų pateikti konkurso mokymo programoms parinkti limitų profesiniam mokymui, likusių 2003 metams, duomenys palyginti su teritorinių darbo biržų profesinio mokymo planais 2003 metų I ketvirčiui, Respublikinės darbo biržos 2002-12-23 įsakymu Nr. V-189 patvirtinta užduotimi profesiniam mokymui bei ketvirčiui apskaičiuota patvirtintos užduoties apimtimi. Gauti rezultatai (5 priedas):

a) Šilalės darbo biržai 2002 metų konkurso mokymo programoms parinkti limitu 2003 metams neliko;

b) Klaipėdos darbo birža profesinio mokymo 2003 metų I ketvirčiui neplanavo, nes 2002 metų konkurso mokymo programoms parinkti limitas, likęs 2003 metams – 2 žmonės;

c) dėl nepakankamo limitu 20 proc. darbo biržų profesinio mokymo planą I ketvirčiui, lyginant su Respublikinės darbo biržos patvirtintos minimalios užduoties apimtimi, apskaičiuota ketvirčiui, sumažino;

d) 35 proc. visų darbo biržų 2002 metų konkurso mokymo programoms parinkti limito, likusio 2003 metams, nepakanka įvykdyti 2003 metų I ketvirčio profesinio mokymo užduotį.

Išnagrinėjus teritorinių darbo biržų pateiktus duomenis apie 2003 metų I pusmetyje į profesinį mokymą 2002 metų konkurso mokymo programoms parinkti kainomis nukreiptų bedarbių skaičių, nustatyta, kad 2002 metų profesinio mokymo limitus viršijo 3 darbo biržos: Joniškio (7 proc.), Kėdainių (31 proc.), Lazdijų (28 proc.).

2.2. Ilgalaikių bedarbių profesinių žinių ir praktinių įgūdžių atnaujinimo priemonių kainų analizė

Socialinės apsaugos ir darbo ministro 2002-09-26 įsakymu Nr. 115 patvirtinta Ilgalaikių bedarbių profesinių žinių ir praktinių įgūdžių atnaujinimo priemonių organizavimo ir vykdymo tvarka. Priemonių tikslas – padėti ilgą laiką (ilgiau nei 1 metai) nedirbusiems asmenims atnaujinti turimus profesinius gebėjimus, darbinius įgūdžius ir skatinti juos įgyti paklausių darbo rinkoje profesiją.

Profesinių žinių ir praktinių įgūdžių atnaujinimo priemonės, taikomos pagal įsidarbinimo planą, organizuojamos ilgalaikiams bedarbiams, kai jie įdarbinami į Užimtumo fondo subsidijomis įsteigtas darbo vietas, vietinių užimtumo iniciatyvų projektais įsteigtas darbo vietas, viešuosius darbus; dalyvauja grupiniuose užsiėmimuose darbo klubuose.

Profesinių žinių ir praktinių įgūdžių atnaujinimo priemonėse dalyvaujantys ilgalaikiai bedarbiai supažindinami su numatomų darbų pobūdžiu, naujais reikalavimais pagal turimą kvalifikaciją, jiems suteikiamos trūkstamos žinios (įgūdžiai) arba profesinio ir psichologinio konsultavimo paslaugos. Respublikinės darbo biržos duomenimis, 2002 metais į Profesinių žinių ir praktinių įgūdžių atnaujinimo kursus buvo nukreipti 1549 ilgalaikiai bedarbiai, 2003 metais planuojama nukreipti apie 9 tūkst. bedarbių. Minėtoms priemonėms 2002 metais išleista – 446 tūkst. Lt, 2003 m. planuojamos išlaidos – 3,3 mln. Lt.

Profesinių žinių ir praktinių įgūdžių atnaujinimo priemonių vykdymo kainą nustato Lietuvos darbo rinkos mokymo tarnyba. Profesinių žinių ir praktinių įgūdžių atnaujinimo priemonės pagal sudarytas sutartis finansuoja darbo biržos iš Užimtumo fondo sąmatoje numatytų profesinio mokymo programoms finansuoti skirtų lėšų. Užimtumo fondo 2002 metų pajamų ir išlaidų apyskaitoje lėšos, panaudotos ilgalaikių bedarbių žinių ir praktinių įgūdžių atnaujinimo priemonėms finansuoti, apskaitytos kartu su lėšomis, panaudotomis darbo rinkos profesinio mokymo programoms finansuoti. Tai apskaitina profesinio mokymo programoms mokymo išlaidų, tenkančių vienam bedarbiui, apskaičiavimą.

Lietuvos darbo rinkos mokymo tarnybos 2002-02-13 įsakymu Nr. 08-03-138, 2003-02-04 įsakymu Nr. V(8)-20, 2003-03-13 įsakymu Nr. V(8)-39, 2003-04-16 įsakymu Nr. V(8)-58 patvirtintos Ilgalaikių bedarbių profesinių žinių ir praktinių įgūdžių atnaujinimo priemonių kainos

vienam asmeniui palygintos su 10 pavadinimų 2003 metais konkurso metu Širvintų darbo biržos pirktų darbo rinkos profesinio mokymo programų kainomis vienam asmeniui. Nustatyta:

1. Lietuvos darbo rinkos mokymo tarnybos patvirtintos ilgalaikių bedarbių žinių ir praktinių įgūdžių atnaujinimo priemonių kainos yra diferencijuotos, atsižvelgiant į dalyvių mokymo grupėje skaičių.

Mažoms teritorinėms darbo biržoms sunku suformuoti 15–10 žmonių vienos profesijos žinių ir įgūdžių atnaujinimo ar pažintinio kurso grupes. Penkių žmonių grupės žinių ir įgūdžių atnaujinimo mokymosi kaina vienam asmeniui, lyginant su 2003 metais konkurso metu pirktų atitinkamų profesinio mokymo programų kaina vienam asmeniui, yra didesnė.

2. Pažintinio kurso kainos, lyginant su darbo rinkos profesinio mokymo programos kaina, yra didelės. Pažintinio kurso 5 žmonių grupėje mokymosi kaina vienam asmeniui vidutiniškai sudaro 60–70 procentų atitinkamos profesijos 2003 m. konkurso laimėtojų nustatytos profesinio mokymo programos kainos vienam asmeniui.

Abejotinas žinomų profesijų (pardavėjo, padavėjo, siuvėjo, statybininko) pažintinio kurso 80 val. trukmės būtinumas.

2.3. Darbo rinkos profesinio mokymo organizavimo problemos

Pagal teritorinių darbo biržų pateiktus duomenis šalyje darbo rinkos profesinio mokymo 2002 metais nebaigė 695 bedarbiai arba 4,24 proc. į profesinio mokymo programas nukreiptų bedarbių. Vienuolikoje darbo biržų profesinio mokymo nebaigimo proc. yra didesnis nei vidutinis nebaigimo proc. šalies mastu. Didžiausias profesinio mokymo nebaigimo procentas yra Šiauliuose – 6,10 proc.; Vilniuje – 7,27 proc.; Vilkaviškyje – 7,69 proc.; Alytuje – 13,17 proc. Nagrinėjant nebaigimo priežastis nustatyta, kad 78,3 proc. nebaigusių profesinio mokymo programos mokslus nutraukė be pateisinamos priežasties: 43,7 proc. nelankė paskaitų, 23 proc. mokslus nutraukė savo noru, 11,6 proc. neatvyko į mokymo įstaigą.

Mokymo pašalpių išieškojimas iš bedarbių, vienašališkai nutraukusių profesinį mokymą

Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos 2000-10-10 įsakymu Nr. 89 patvirtinta Darbo rinkos profesinio mokymo tvarka numato, kad darbo birža su darbo rinkos profesinio mokymo įstaigomis, įmonėmis sudaro Profesinio mokymo sutartį, o mokymo įstaiga, įmonė su mokiniu visam mokymo laikui sudaro Mokymo sutartį.

Pagal Profesinio mokymo sutartį mokymo įstaiga: a) priima mokyti pasiūstus bedarbius; mokiniams, neturintiems gyvenamojo ploto, jį suteikia; b) įsipareigoja darbo biržai teikti informaciją apie bedarbių paskaitų lankomumą; c) kadangi darbo birža už kiekvieną pasiūstą asmenį sumoka avansą, profesinio mokymo sutartyje numatyta, kad mokymo įstaiga grąžina biržai

visas mokymo išlaidas tų mokinių, kurie vienašališkai nutraukė mokymo sutartį, išskyrus atvejus, kai jie įsidarbino pagal neterminuotą darbo sutartį.

Darbo biržos, sudarydamos Profesinio mokymo sutartį, įrašo papildomus reikalavimus mokymo įstaigai: a) per 3 darbo dienas pranešti biržai apie įsidabinusius arba nutraukusius mokymo sutartis mokinius; b) į Mokymo sutartį, sudaromą su biržos pasiūstais mokytiis bedarbiais, įtraukti 4.3 punktą „Vienašališkai nutraukęs mokymo sutartį, grąžina darbo biržai jam išmokėtą mokymo pašalpą, išskyrus atvejus, kai įsidarbina pagal neterminuotą darbo sutartį“.

Lietuvos darbo biržos duomenimis, išlaidų sąmatų vykdymo balanso 2003-01-01 užbalansinėje sąskaitoje „Permokėtos bedarbių mokymo pašalpos“ apskaitytas bedarbiams, nutraukusiems profesinį mokymą, išmokėtų ir negrąžintų į Užimtumo fondą (neteisėtai gautų) mokymo pašalpų likutis 2002-01-01 – 48631 Lt, 2003-01-01 – 60095 Lt. Bedarbiai, nutraukę profesinį mokymą, grąžina jiems išmokėtas mokymo pašalpas gavę darbo biržos pareikalavimus arba kitaip informuoti, pagal teismo sprendimus, išskaičiuojant iš bedarbio pašalpos arba savanoriškai. Per 2002 metus pareikalauta grąžinti 32602 Lt, grąžinta 11177 Lt (arba 34 proc.).

Pagal Bedarbio rėmimo įstatymą nemokamas profesinis mokymas nedarbo atveju ir bedarbio mokymo pašalpa laikytina valstybės garantija, finansuojama iš Užimtumo fondo lėšų. Bedarbį nusiuntus mokyti, jam sustabdomas bedarbio pašalpos mokėjimas ir atsiranda teisėtas pagrindas mokėti bedarbio mokymo pašalpą. Darbo rinkos profesinio mokymo tvarkos 24.2 p. numatyta, kad bedarbiui mokymo pašalpą darbo biržos moka, gavusios iš mokymo įstaigos, įmonės informaciją apie bedarbio lankomumą, t. y. už mokymosi laikotarpį. Išnagrinėjus Darbo rinkos profesinio mokymo tvarkos 13 punktu patvirtintos Mokymo sutarties nuostatas, darytina išvada, kad ši tvarka nereglementuoja mokiniui pareigos grąžinti bedarbio mokymo pašalpą vienašališkai nutraukus mokymo programą. Audito metu nustatyta, kad Kauno miesto apylinkės teismas Kauno darbo biržos ieškinius atmetė kaip nepagrįstus, nes mokymo pašalpos, išmokėtos mokymosi laikotarpiu, yra teisėtos.

Darbo paieškos nutraukimas po profesinio mokymo bedarbiui neatvykus į darbo biržą

Atlikus teritorinių darbo biržų informacinių sistemų duomenų apie bedarbius, baigusius darbo rinkos profesinį mokymą 2002 metais, analizę, nustatyta, kad 1871 bedarbiui arba 12,65 proc. bedarbių, baigusių profesinį mokymą, neatvykus į darbo biržą, darbo paieška nutraukta be teisės registruotis 6 mėnesius. Dešimtyje darbo biržų minėtas rodiklis viršija šalies rodiklį: Šiaulių – 53,33 proc., Kretingos – 31,25 proc., Molėtų – 27,42 proc., Vilniaus – 22,47 proc., Radviliškio – 20,83 proc., Varėnos – 19,64 proc., Prienų – 15,96 proc., Pakruojo – 15,42 proc., Trakų – 15,38 proc., Kelmės – 14,29 proc.

Pavyzdžiui, iš Vilniaus darbo biržoje patikrintų 107 asmenų, baigusių profesinį mokymą, neatvykus į darbo biržą darbo per 3–5 dienas darbo paieška nutraukta 21 asmeniui arba 19,6 proc.

baigusią. Nukreipti į profesinį mokymą bedarbiai nepakankamai gerai informuojami, kad po mokymosi turi atvykti į darbo biržą. Tokia informacija nėra užfiksuojama raštu nei mokymosi sutartyje, nei ieškančio darbo asmens kortelėje, nei bedarbio registracijos pažymėjime. Apie tai, kad iš karto po profesinio mokymo baigimo bedarbis turi atvykti į darbo biržą, jei nori, kad jam būtų tęsiama darbo paieška, 19 proc. apklaustų teritorinių darbo biržų informuoja tik žodžiu.

Audito metu Lietuvos darbo birža 2003-07-02 raštu Nr. Sd-2419- (14.5-09) “Dėl profesinio mokymo programų nekvalifikuotiems bedarbiams ir asmenims su negalia bei programos efektyvumo gerinimo” ir 2003-08-07 raštu Nr. Sd-2648-(14.4-09) “Dėl profesinio mokymo realizavimo schemos papildymo” teritorinėms darbo biržoms pateikė nurodymus dėl informacijos suteikimo siunčiamiesiems mokytis, atliekant atžymas ieškančiojo darbo asmens kortelėje ir bedarbio registracijos pažymėjime.

Išvados

1. Daugumos profesinio mokymo programų mokymo paslaugų kainos 2002–2003 metais mažėjo, todėl metų pabaigoje pradėjus organizuoti mokymo programų parinkimo konkursus ir jiems užsitęsus iki balandžio mėnesio, susidarė sąlygos netaupiai naudoti Užimtumo fondo lėšas.

2. Dėl nepakankamo 2002 metų konkurso mokymo programoms parinkti limitu, likusio 2003 metams, 2003 m. I ketvirtyje Klaipėdos ir Šilalės darbo biržos negalėjo vykdyti profesinio mokymo, 35 proc. darbo biržų turėjo mažinti I ketvirčio profesinio mokymo apimtis.

3. . Pažintinio kurso mokymosi kainos vienam asmeniui vidutiniškai sudaro 60–70 proc. atitinkamos profesijos 2003 m. konkurso laimėtojų nustatytos profesinio mokymo programos kainos vienam asmeniui. Lietuvos darbo rinkos mokymo tarnybos patvirtintos žinių ir įgūdžių atnaujinimo kurso mokymosi kainos vienam asmeniui 5 žmonių grupėse viršija 2003 metais konkurso laimėtojų nustatytas atitinkamų profesinio mokymo programų mokymosi kainą vienam asmeniui. Įvertinus tai, kad pažintinis profesijos kursas nėra tolygus profesinio mokymo programai, patvirtintos pažintinio kurso mokymosi kainos vienam asmeniui, auditorių nuomone, yra didelės.

4. Pagal teritorinių darbo biržų pateiktus duomenis darbo rinkos profesinio mokymo 2002 metais nebaigė 4,24 proc. į profesinio mokymo programas nukreiptų bedarbių. Teisiniu požiūriu Mokymo sutarties 4.3 p. „Vienašališkai nutraukęs mokymo sutartį, grąžina darbo biržai jam išmokėtą mokymo pašalpą, išskyrus atvejus, kai įsidarbina pagal neterminuotą darbo sutartį“ yra nepagrįstas ir, esant ginčui, pagal galiojančias teisės normas neprivalomas mokiniui vykdyti, o darbo biržai minėta sutarties nuostata nėra pakankamas teisinis pagrindas išieškoti darbo biržos išmokėtas bedarbio mokymo pašalpas, kurių mokėjimą pagal Bedarbių rėmimo įstatymą yra garantavusi valstybė.

5. Po profesinio mokymo neatvykus į darbo biržą, darbo paieška be teisės registruotis 6 mėnesius darbo biržoje nutraukta 12,65 proc. profesinį mokymą baigusią bedarbių. Auditorių

nuomone, panaudojus Užimtumo fondo lėšas profesiniam mokymui, neturint tikslių įsidarbinimo duomenų, netikslinga 6 mėnesiams sustabdyti žmogaus integravimą į darbo rinką.

Rekomendacijos

1. Svarstyti klausimą dėl galimybės profesinio mokymo programų parinkimo konkursą pradėti organizuoti anksčiau, kad teritorinės darbo biržos turėtų galimybę nuo einamųjų finansinių metų pradžios sudarinėti profesinio mokymo paslaugų teikimo sutartis naujausiomis (t. y. mokymo programų parinkimo konkurso laimėtojų pasiūlytomis einamiesiems finansiniams metams) profesinio mokymo paslaugų kainomis.

2. Siekiant geriau suderinti darbo rinkos profesinio mokymo poreikį, planuojamas profesinio mokymo apimtis su perkamų mokymo paslaugų apimtimi, tikslinga skelbti mokymo programų parinkimo konkursus, nurodant paslaugų apimtį einamiesiems finansiniams metams.

3. Svarstyti klausimą dėl galimybės mokymo programų parinkimo konkursus organizuoti centralizuotai arba apskrities mastu, kadangi teritorinių darbo biržų konkurso komisijų darbo ir laiko sąnaudos perkamų paslaugų kiekiui yra didelės, o organizuojant profesinio mokymo programų parinkimo konkursą teritorinėms darbo biržoms metodinę pagalbą teikia Lietuvos darbo birža. Centralizuotai organizuojant profesinio mokymo programų parinkimo konkursą:

- sumažėtų teritorinių darbo biržų konkurso komisijų darbo ir laiko sąnaudos bei Lietuvos darbo biržos darbuotojų darbo laiko sąnaudos konkurso organizavimo metodiniam vadovavimui;

- sumažėtų materialinės sąnaudos;

- Lietuvos darbo birža kartu su išorės ekspertais turėtų didesnes galimybes atlikti paslaugų tiekėjo kvalifikacijos įvertinimo patikrinimus paslaugų teikimo vietoje. Lietuvos darbo rinkos mokymo tarnybos duomenys, surinkti atliekant darbo rinkos profesinio mokymo įstaigų ir įmonių priežiūrą, gali būti panaudoti mokymo programų parinkimo konkursų metu, vertinant tiekėjų kvalifikaciją.

- atsirastų galimybė perskirstyti teritorinių darbo biržų nepanaudotus limitus profesiniam mokymui.

4. Išnagrinėjus pažintinio kurso mokymosi efektyvumą, spręsti klausimą apie šios priemonės organizavimo Lietuvos darbo rinkos mokymo tarnybos patvirtintomis kainomis tikslingumą.

5. Inicijuoti Ilgalaikių bedarbių profesinių žinių ir praktinių įgūdžių atnaujinimo priemonių organizavimo ir vykdymo tvarkos pakeitimą, numatant, kad konkrečių profesijų žinių ir praktinių įgūdžių atnaujinimo ir atskirų profesijų pažintinių kursų, įregistruotų Darbo rinkos neformalaus mokymo programų sąvade, mokymosi paslaugos būtų perkamos vadovaujantis Viešųjų pirkimų įstatymu.

6. Svarstyti klausimą dėl Profesinio mokymo sutarties papildomo reikalavimo mokymo įstaigai į Mokymo sutartį įtraukti 4.3 punktą „Vienašališkai nutraukęs mokymo sutartį, grąžina

darbo biržai jam išmokėtą mokymo pašalpą, išskyrus atvejus, kai įsidarbina pagal neterminuotą darbo sutartį“ būtinumo ir išmokėtų bedarbiui mokymo pašalpų, kurių mokėjimą garantuoja valstybė, išieškojimo.

7. Diegiant geros praktikos pavyzdžius, toliau tobulinti darbo biržų bedarbių įtraukimo į profesinio mokymo programą tvarką. Pavyzdžiui:

- darbo paiešką baigusiam profesinio mokymo kursų nutraukti gavus raštišką bedarbio atsisakymą darbo biržos paslaugų arba patvirtinimą apie jo įsidarbinimą,
- nustatyti pakankamai ilgą darbo paieškos nutraukimo laikotarpį, bedarbiui po profesinio mokymo neatvykus į darbo biržą.

3 SKYRIUS

DARBO RINKOS PROFESINIO MOKYMO REZULTATYVUMAS

3.1. Darbo rinkos profesinio mokymo užduotys ir atsiskaitymo tvarka

Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos 2002-03-26 įsakymu Nr. 43 patvirtinti prioritetiniai darbo rinkos politikos tikslai: didinti įgyvendinamų darbo rinkos politikos priemonių efektyvumą bei gerinti bedarbiams ir darbdaviams teikiamų paslaugų kokybę, mažinti ilgalaikį nedarbą. Profesiniam mokymui nustatytas uždavinys – pasiekti, kad per 90 dienų baigus darbo rinkos profesinį mokymą neterminuotam darbui įsidarbintų 75 – 80 procentų asmenų.

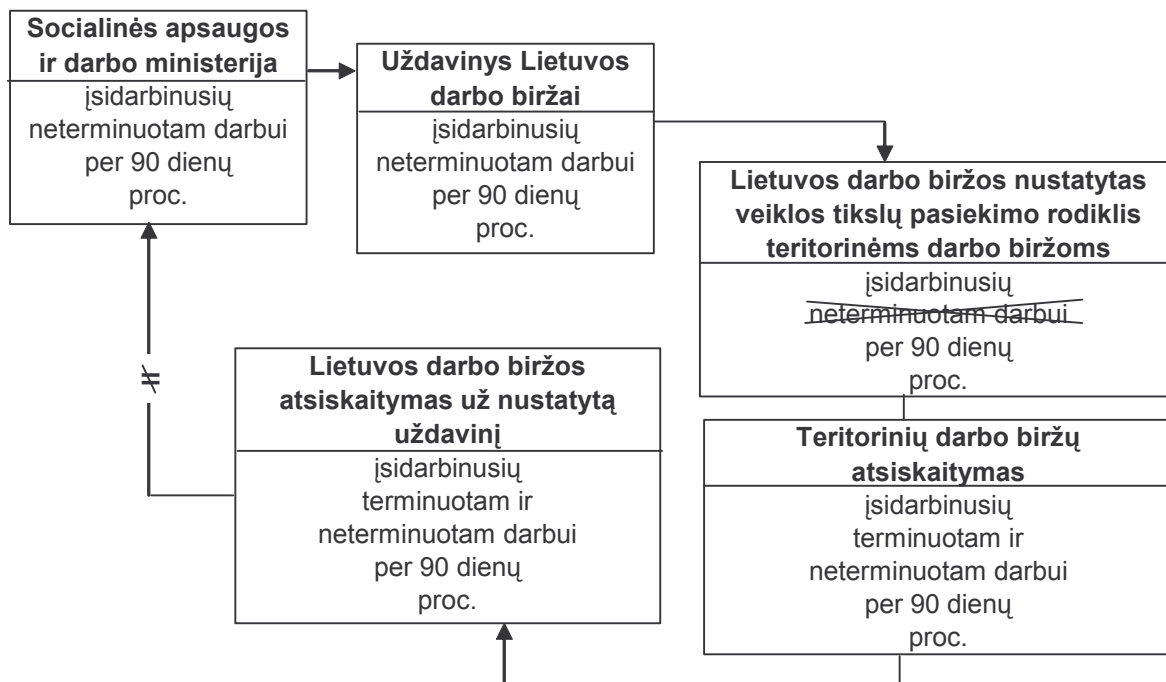
Socialinės apsaugos ir darbo ministerija 2002 metų I ketvirčio pabaigoje Lietuvos darbo biržai patvirtino uždavinius 2002 metams (tarp jų ir uždavinį profesiniam mokymui). Dėl šios priežasties Lietuvos darbo birža profesinio mokymo užduotis 2002 metams teritorinėms darbo biržoms ir atsiskaitymo už jų įgyvendinimą tvarką patvirtino 2002 metų II ketvirtyje.

Prioritetiniams veiklos tikslams įgyvendinti Lietuvos darbo birža 2002-04-04 įsakymu Nr. V-39 nustatė uždavinius ir patvirtino teritorinių darbo biržų darbo rinkos politikos užduotis 2002 metams.

Lietuvos darbo biržos generalinio direktoriaus V. Šlekaičio 2002-05-02 įsakymu Nr. V-48 patvirtinti veiklos tikslų pasiekimo ir užduočių įgyvendinimo rodikliai 2002 metams: Lietuvos darbo biržai veiklos užduočių įgyvendinimo rodiklis profesiniam mokymui – nukreiptų bedarbių į finansuojamą darbo rinkos profesinį mokymą skaičius – 12300, nukreiptų buvusių kalinių į finansuojamą profesinį mokymą skaičius – 90; profesinio mokymo veiklos tikslų pasiekimo rodiklis – įdarbinimas per 90 dienų baigus darbo rinkos profesinį mokymą – 75 proc. Teritorinėms darbo biržoms patvirtinti diferencijuoti minėti rodikliai.

Profesiniam mokymui nustatytų uždavinių, veiklos tikslų pasiekimo rodiklių ir atsiskaitymo už juos schema pateikta 3 paveiksle. Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos uždavinyje nustatytos dvi sąlygos: įsidarbinimas neterminuotam darbui per 90 dienų. Lietuvos darbo biržos patvirtintoje veiklos tikslų pasiekimo rodiklio formuluotėje ir ataskaitoje „Nustatytų veiklos tikslų pasiekimo rodiklių skaičiavimui“ nustatyta tik viena sąlyga: įsidarbinimas per 90 dienų, t. y. nenurodyta „neterminuotam darbui“. Minėtas formuluotės netikslumas sudarė prielaidas daugumai teritorinių darbo biržų atsiskaitant pateikti terminuotam ir neterminuotam darbui per 90 dienų įsidarbinusių asmenų skaičių. Tai viena iš priežasčių, dėl kurių Lietuvos darbo birža atsiskaitydama Socialinės apsaugos ir darbo ministerijai nurodė netikslų, t. y. padidintą įsidarbinusių neterminuotam darbui per 90 dienų baigus darbo rinkos profesinį mokymą rodiklį.

3 pav. Profesiniam mokymui 2002 metams nustatyti uždaviniai, veiklos tikslų pasiekimo rodikliai ir atsiskaitymas už juos.

Kiti veiksniai, turėję įtakos profesinio mokymo veiklos tikslų pasiekimo rodiklio 2002 m. skaičiavimo netikslumams:

- pusmetinių ataskaitų apie per 90 dienų po profesinio mokymo įsidarbinusių asmenų skaičių pateikimas 2002 m. liepos ir 2003 m. sausio mėnesių pradžioje teritorinėms darbo biržoms nesuteikė galimybės pateikti tikslų duomenų. (Pavyzdžiui, dalis bedarbių profesinį mokymą baigė 2002 m. gruodžio mėnesį, o įsidarbino tik 2003 m. I ketvirtyje, todėl teikiant duomenis 2003 m. sausio mėn. dar nebuvo pasibaigęs trijų mėnesių terminas).

- teritorinių darbo biržų teikiamose ataskaitose „Nustatytų veiklos tikslų pasiekimo rodiklių skaičiavimui“ nebuvo nurodomas profesinį mokymą baigusiu asmenų skaičius, apie kuriuos pateikiami įsidarbinimo per 90 dienų duomenys.

Audito metu Lietuvos darbo biržos 2003-07-08 įsakymu Nr. V-160 patvirtintoje 2003 m. veiklos vertinimo rodiklių ir skirtų lėšų panaudojimo paskaičiavimo metodikoje bei nustatytų veiklos užduočių vykdymo lentelėje aukščiau minėtų netikslumų neliko.

Lietuvos darbo biržos patvirtinti uždaviniai profesiniam mokymui ir palyginamieji rodikliai veiklos vertinimui kasmet keičiasi:

- 2001 metais – siekti, kad nuolatiniam darbui iš karto įsidarbintų 65–70 proc. baigusiu profesinį mokymą asmenų, per 6 mėn. – 75–80 proc. baigusiu profesinį mokymą asmenų.

- 2002 metais – siekti, kad per 90 dienų baigus darbo rinkos profesinį mokymą neterminuotam darbui įsidarbintų 75–80 procentų asmenų; veiklos tikslų pasiekimo rodiklis – įdarbinimo per 90 dienų baigus profesinį mokymą procentas.

- 2003 metais – siekti, kad per 3 mėnesius baigus darbo rinkos profesinį mokymą įsidarbintų 65–75 proc. bedarbių, turėjusių profesines kvalifikacijas ir 45–50 proc. bedarbių, įgijusių pirmą kvalifikaciją.

Kasmet keičiant profesinio mokymo uždavinius ir veiklos tikslų pasiekimo rodiklius, sudėtinga palyginti ir įvertinti profesinio mokymo rezultatyvumą.

3.2. Lietuvos darbo biržos atsiskaitymas už nustatytus uždavinius Socialinės apsaugos ir darbo ministerijai

Lietuvos darbo birža 2003 metais informavo Socialinės apsaugos ir darbo ministeriją, kad 2002 metais neterminuotam darbui per 90 dienų baigus darbo rinkos profesinį mokymą įsidarbino 90 proc. asmenų. Minėtas rodiklis per 2003 m. I pusmetį nebuvo tikslinamas. Audito metu nustatyta, kad šis Lietuvos darbo biržos ataskaitoje Socialinės apsaugos ir darbo ministerijai apie 2002 m. uždavinių įgyvendinimą pateiktas rodiklis netikslus. Apibendrinus teritorinių darbo biržų ataskaitose „Nustatytų veiklos tikslų pasiekimo rodiklių skaičiavimui“ pateiktus duomenis, nustatyta, kad 2002 metais baigus darbo rinkos profesinį mokymą neterminuotam darbui per 90 dienų įsidarbino ne daugiau kaip 68 proc. (arba 9994 iš 14786) asmenų. Tai yra 22 procentiniais punktais mažiau nei nurodyta Lietuvos darbo biržos ataskaitoje Socialinės apsaugos ir darbo ministerijai apie 2002 m. uždavinių įgyvendinimą.

Auditorių nuomone, minėtas Lietuvos darbo biržos skelbiamo ir pagal teritorinių darbo biržų pateiktus duomenis gaunamo rodiklio neatitikimas atsirado dėl šių priežasčių:

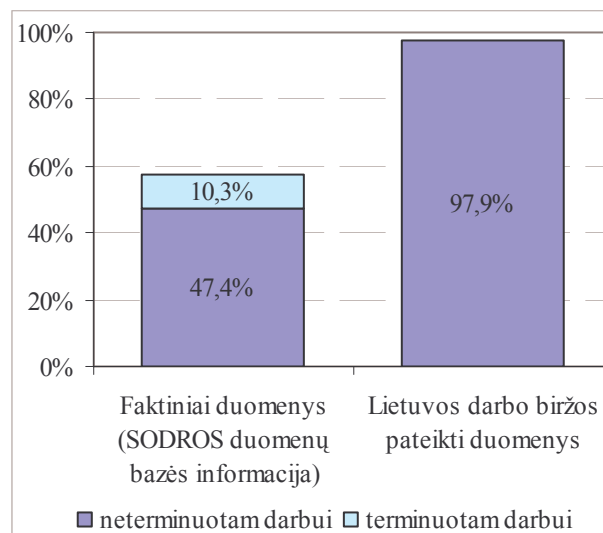
- ataskaitose „Nustatytų veiklos tikslų pasiekimo rodiklių skaičiavimui“ dauguma (94 proc.) teritorinių darbo biržų nurodė *įsidarbinusių per 90 dienų* asmenų skaičių, kurie baigė I, II lygio ir neformalaus profesinio mokymo programas (išskyrus dalyvavusius ilgalaikių bedarbių žinių ir įgūdžių atnaujinimo priemonėse),

- vertindama teritorinių darbo biržų pateiktus duomenis apie 2002 metams nustatyto profesinio mokymo užduoties įgyvendinimą, Respublikinė darbo birža skaičiavo santykį tarp *įsidarbinusių per 90 dienų*, kurie baigė I, II lygio ir neformalaus mokymo programas, ir *baigusių tik I ir II lygio profesinio mokymo programas* (t. y. prie baigusių nepridėjo asmenų, baigusių neformalaus mokymo programas). Dėl šios priežasties rodiklis buvo nepagrįstai padidintas. Lietuvos darbo biržos 2003-07-08 įsakymu Nr. V-160 nustatyta, kad skaičiuojant 2003 m. įsidarbinusių per 90 dienų baigus profesinį mokymą, reikalinga skaičiuoti visus, baigusius valstybės pripažintas profesines kvalifikacijas pagal darbo rinkos I ir II lygio finansuojamas programas.

Audito metu Lietuvos darbo biržos vadovybė auditoriams pateikė patikslintą įsidarbinusių neterminuotam darbui per 90 dienų (baigusių tik I ir II lygio profesinio mokymo programas 2002 metais) rodiklį – 68,8 proc. (arba 8312 iš 12114). Lietuvos darbo biržos vadovybė nurodė, kad, vykdant profesinio mokymo efektyvumo tyrimus, neformaliojo mokymo programas nėra

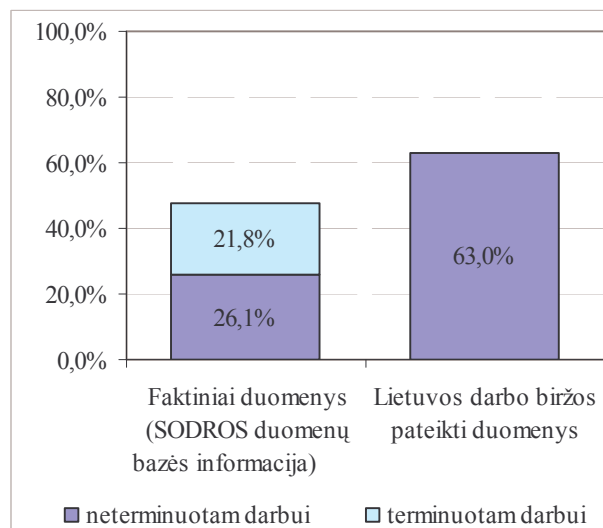
įtraukiamos. Audito metu, vadovaujantis Valstybinio socialinio draudimo fondo (toliau SODROS) duomenų bazės informacija, patikrinus minėto rodiklio patikimumą (patikrinta 216 pavyzdžių) nustatyta, kad auditoriams pateikti Lietuvos darbo biržos patikslinti duomenys apie įsidarbinusius per 90 dienų, baigusius I ir II lygio mokymo programas – netikslūs. Pavyzdžiui:

1. Respublikinės darbo biržos pateiktais patikslintais duomenis, Širvintų darbo biržoje 2002 metais baigę I ir II lygio mokymo programas per 90 dienų įsidarbino 97,9 proc. asmenų. Vadovaujantis SODROS duomenų bazės informacija, Širvintų darbo biržoje 2002 metais baigusiu I ir II lygio mokymo programas per 90 dienų įsidarbino 57,7 proc. arba 40,2 procentiniais punktais mažiau. Neterminuotam darbui 2002 metais baigusiu I ir II lygio mokymo programas per 90 dienų įsidarbino 47,4 proc. arba 50,2 procentiniais punktais mažiau asmenų nei pagal Respublikinės darbo biržos pateiktus duomenis (4 pav.)

4 pav. Širvintų darbo biržoje 2002 metais baigę I ir II lygio mokymo programas ir per 90 dienų įsidarbinę asmenys, proc.

2. Respublikinės darbo biržos pateiktais patikslintais duomenis, Šalčininkų darbo biržoje 2002 metais baigusiu I ir II lygio mokymo programas per 90 dienų įsidarbino 63 proc. asmenų. Vadovaujantis SODROS duomenų bazės informacija, Šalčininkų darbo biržoje 2002 metais baigusiu I ir II lygio mokymo programas per 90 dienų įsidarbino 47,9 proc. arba 15,1 procentiniu punktu mažiau. Neterminuotam darbui 2002 metais baigusiu I ir II lygio mokymo programas per 90 dienų įsidarbino 26,1 proc. arba 36,9 procentiniais punktais mažiau asmenų nei pagal Respublikinės darbo biržos pateiktus duomenis (5 pav.).

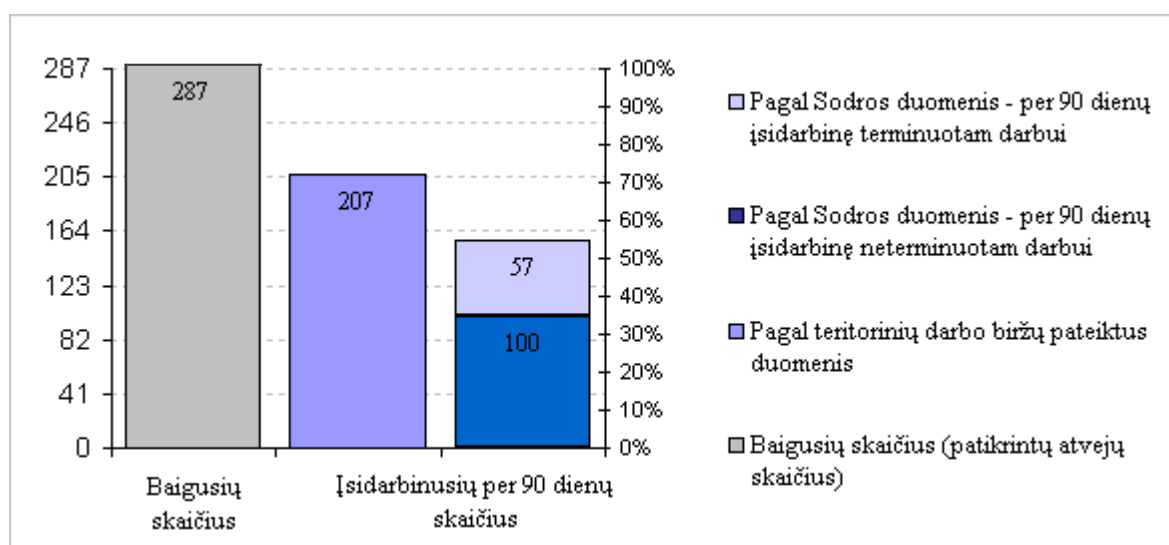

5 pav. Šalčininkų darbo biržoje 2002 metais baigę I ir II lygio mokymo programas ir per 90 dienų įsidarbinę asmenys, proc.

3.3. Teritorinių darbo biržų atsiskaitymas už nustatytas užduotis Respublikinei darbo biržai.

Remiantis audito metu atliktos apklausos rezultatais bei SODROS duomenų baze atrankos būdu patikrinus teritorinių darbo biržų Respublikinei darbo biržai ataskaitose „Nustatytų veiklos tikslų pasiekimo rodiklių skaičiavimui“ pateiktų duomenų apie įsidarbinusius per 90 dienų po profesinio mokymo teisingumą, nustatyta, kad duomenys netikslūs. Todėl audito metu nebuvo galimybės tiksliai įvertinti Lietuvos darbo biržai nustatyto uždavinio – neterminuotam darbui baigus profesinį mokymą per 90 dienų įdarbinti 75–80 proc. asmenų – įgyvendinimo.

Audito metu patikrinta, kiek profesinį mokymą 2002 metais baigusiu asmenų įsidarbino Širvintų, Šalčininkų ir Vilniaus darbo biržose. Duomenys pateikiami 6 priede. Iš tikrintų 287 profesinį mokymą baigusiu asmenų pagal Respublikinei darbo biržai pateiktus teritorinių darbo biržų duomenis per 90 dienų įsidarbino 207 asmenys arba 72 proc. Minėtus duomenis sutikrinus su SODROS duomenų bazės informacija nustatyta, kad per 90 dienų neterminuotam darbui įsidarbino 100 asmenų arba 35 proc.; per 90 dienų terminuotam ir neterminuotam darbui įsidarbino 157 asmenys arba 55 proc., vėliau nei per 6 mėnesius terminuotam ir neterminuotam darbui įsidarbino 188 asmenys arba 66 proc. Minėti duomenys pateikiami 6 paveiksle.

6 pav. Patikrinimo, kiek profesinį mokymą 2002 metais baigusiu asmenų įsidarbino Širvintų, Šalčininkų ir Vilniaus darbo biržose, rezultatai.

Iš patikrintų teritorinių darbo biržų duomenimis 207 įsidarbinimo per 90 dienų atvejų, 50 buvo klaidingi, o vertinant tik įsidarbinusius neterminuotam darbui per 90 dienų kaip numatyta Lietuvos darbo biržai nustatytame uždavinyje – klaidingi 107 atvejai.

Audito metu nustatytos šios priežastys, dėl kurių teritorinių darbo biržų pateikti duomenys apie įsidarbinusius per 90 dienų po profesinio mokymo netikslūs:

1. Teikdamos Respublikinei darbo biržai duomenis apie įsidarbinusius per 90 dienų baigus finansuojamą darbo rinkos profesinį mokymą, 76 proc. apklaustų teritorinių darbo biržų prie įsidarbinusių taip pat priskyrė asmenis, įsidarbinusius terminuotam darbui, 9 proc. apklaustų teritorinių darbo biržų – įsidarbinusius neterminuotam darbui vėliau nei per 90 dienų po profesinio mokymo baigimo.

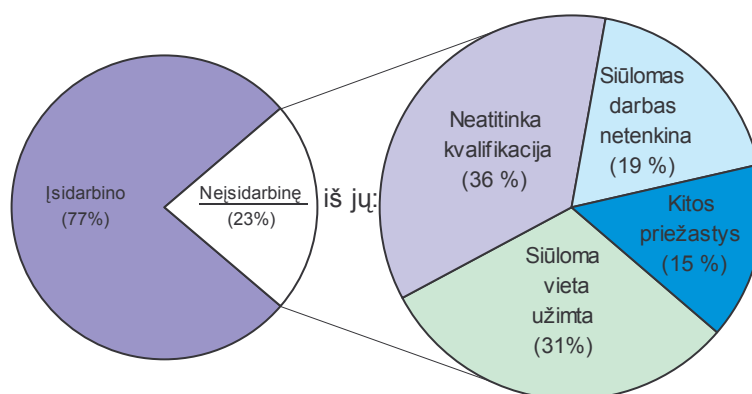
2. Teritorinės darbo biržos 2002 metais neturėjo patikimos informacijos apie baigusių profesinį mokymą asmenų įsidarbinimą. Teikdamos duomenis apie įsidarbinusius per 90 dienų baigus finansuojamą profesinį mokymą 2002 metais, SODROS duomenų bazės informacija naudojosi 41 proc. (14 iš 34) apklaustų teritorinių darbo biržų. Iš rajoninių SODROS skyrių gavusios informaciją apie įsidarbinusius toje teritorijoje pagal darbo biržos pateiktą sąrašą arba kas mėnesį apie visus įsidarbinusius darbo biržos aptarnaujamoje teritorijoje, teritorinės darbo biržos iš SODROS gauna ne visą informaciją, nes nemaža dalis bedarbių įsidarbina kituose rajonuose, o duomenys gaunami tik apie praėjusį mėnesį baigusius ir tą patį mėnesį įsidarbinusius.

Trečdalis teritorinių darbo biržų (pvz., Zarasų, Kauno, Šiaulių, Utenos, Jonavos, Akmenės, Vilniaus, Širvintų) nurodė, kad rajoniniai SODROS skyriai atsisakė teikti duomenis, nes nėra sudaryta asmens duomenų teikimo sutartis tarp Valstybinio socialinio draudimo fondo valdybos ir Respublikinės darbo biržos. Dėl šios priežasties jos negalėjo nuo 2002 m. rugsėjo–spalio mėn. pagal SODROS duomenis vertinti, kiek asmenų 2002 m. įsidarbino po profesinio mokymo, kaip numatyta Lietuvos darbo biržos generalinio direktoriaus 2002-09-12 įsakyme Nr. V-119.

Sutikrinant baigusių profesinį mokymą įsidarbinimo duomenis su SODROS duomenimis nustatyti atvejai, kai baigusiam profesinį mokymą asmeniui darbo paieška nutraukiama „įsidarbinus per darbo biržą“, tačiau SODROS duomenų bazėje duomenų apie įsidarbinimą nėra. Pavyzdžiui, Širvintų darbo birža 68 asmenims, kurie 2002 metais baigė profesinį mokymą, darbo paiešką nutraukė „įsidarbinus per darbo biržą“. Neįsidarbino arba po darbo paieškos nutraukimo įsidarbino vėliau nei praėjus 3 mėnesiams 27 proc. asmenų. Širvintų darbo birža darbo paiešką jiems nutraukė iš karto po mokymo kursų, nes dauguma jų turėjo darbdavio garantiją, kad įgiję atitinkamą kvalifikaciją jie bus įdarbinti, arba praktikos metu jiems buvo pasiūlytas darbas.

Audito metu nustatytas atvejis, kai dirbantis asmuo kaip bedarbis buvo nukreiptas į profesinį mokymą, nes apie įsidarbinimą darbo birža nebuvo informuota. Valstybės kontrolė 2003-06-02 raštu Nr. S-(2010-10)-972 informavo Šalčininkų darbo biržą apie minėtą atvejį. Šalčininkų darbo birža 2003-07-21 raštu Nr. S638-(1.24) informavo, kad neteisėtai išmokėtos lėšos gražintos į Užimtumo fondą.

Siekiant nustatyti asmenų, baigusių profesinį mokymą, neįsidarbinimo priežastis, audito metu atlikta neįsidarbinimo priežasčių analizė, remiantis teritorinių darbo biržų teiktų siūlymų 2002 metais baigusiems mokymą įsidarbinti į darbo biržoje registruotas laisvas darbo vietas rezultatais (7 paveikslas).

7 pav. Neišsidarbinimo priežastys (pagal teritorinių darbo biržų teiktas rekomendacijas išsidarbinti 2002 m. baigusiems profesinio mokymo programoms)

Pagrindinė neišsidarbinimo po profesinio mokymo priežastis – nepakankama arba netinkama kvalifikacija. Dėl šios priežasties pagal gautą pasiūlymą neišsidarbina kiek daugiau nei trečdalis neišsidarbinusių asmenų. Trečdalis neišdarbinusių pagal gautą pasiūlymą išsidarbinti į laisvą darbo vietą asmenų neišdarbina, nes siūloma darbo vieta jau būna užimta.

3.4. Profesinio mokymo programos išlaidos vienam baigusiam mokymą ir vienam išdarbinusiam per 90 dienų po mokymo

Skaičiuojant išlaidas vienam profesinio mokymo programą baigusiam ir išdarbinusiam asmeniui, prie bendrų profesinio mokymo programos išlaidų buvo pridėtos išlaidos buvusių kalinių profesiniam mokymui 2001–2002 metais, kurios apmokamos iš Valstybės biudžeto, ir atimtos išlaidos ilgalaikių bedarbių profesinių žinių ir įgūdžių atnaujinimo programoms.

Vidutinės Profesinio mokymo programos išlaidos vienam baigusiam profesinio mokymo programą 2002 metais sudarė 1973 Lt (2001 m. – 2239 Lt), t. y. lyginant su 2001 metais sumažėjo 12 proc. Mažiausiai išlaidų 1 baigusiam teko Rokiškio darbo biržoje (1258 Lt), daugiausia – Tauragės darbo biržoje (3067 Lt).

Pagal Lietuvos darbo biržos pateiktus duomenis išlaidos vienam išdarbinusiam per 90 dienų (terminuotam ir neterminuotam darbui) po profesinio mokymo programos baigimo 2002 metais sudarė 2915 Lt (2001 m. – 3112 Lt), t. y. lyginant su 2001 metais sumažėjo 6 proc. Mažiausiai išlaidų vienam išdarbinusiam per 90 dienų teko Rokiškio darbo biržoje (1444 Lt), daugiausia – Varėnos darbo biržoje (7445 Lt).

Nėra galimybės tiksliai įvertinti 2002 metų profesinio mokymo išlaidų vienam per 90 dienų išdarbinusiam asmeniui, nes Lietuvos darbo biržos skelbiamas išdarbinusių neterminuotam darbui per 90 dienų po mokymo baigimo rodiklis – netikslus. Vieno asmens išdarbinimo kaina tiesiogiai

priklauso nuo įsidarbinusių po profesinio mokymo asmenų skaičiaus: mažėjant įsidarbinusių per 90 dienų neterminuotam darbui skaičiui, didėja vidutinės profesinio mokymo programos išlaidos vienam įdarbintam asmeniui. Pavyzdys pateikiamas 1 lentelėje.

1 lentelė

Profesinio mokymo programos išlaidos 1 įsidarbinusiam per 90 dienų

Teritorinė darbo birža	Išlaidos 1 įsidarbinusiam per 90 dienų terminuotam ir neterminuotam darbui		Išlaidos 1 įsidarbinusiam per 90 dienų neterminuotam darbui
	Pagal Respublikinei darbo biržai pateiktus įsidarbinusių duomenis	Pagal audito metu su SODRA sutikrintus įsidarbinusių duomenis	Pagal su SODRA sutikrintus įsidarbinusių duomenis
1	2	3	4
Šalčininkų	4180 Lt	5003 Lt (padidėja 20 proc. lyginant su 2 stulp.)	9172 Lt (padidėja 83,3 proc. lyginant su 3 stulp.) (padidėja 119 proc. lyginant su 2 stulp.)
Širvintų	3181 Lt	4721 Lt (padidėja 48 proc. lyginant su 2 stulp.)	5973 Lt (padidėja 26,5 proc. lyginant su 3 stulp.) (padidėja 87,8 proc. lyginant su 2 stulp.)

Šalčininkų ir Širvintų darbo biržose įsidarbinusių po profesinio mokymo per 90 dienų asmenų skaičių patikrinus su SODROS duomenimis ir perskaičiavus išlaidas 1 įsidarbinusiam neterminuotam darbui per 90 dienų, nustatyta, kad, atsižvelgiant įsidarbinusių skaičiaus svyravimą, ženkliai skirsis ir vieno asmens įdarbinimo neterminuotam darbui per 90 dienų išlaidos.

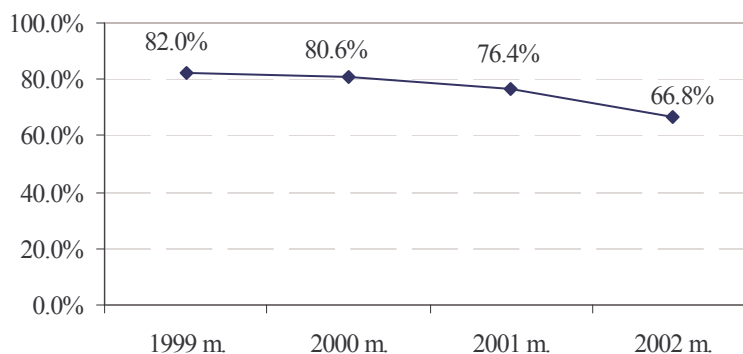
3.5. Asmenų, baigusių profesinio mokymo kursus, apklausų rezultatai

Lietuvos darbo birža kiekvienais metais atlieka asmenų, baigusių profesinio mokymo kursus, apklausą. Remiantis apklausos rezultatais, pateikiama informacija apie apklaustų asmenų, baigusių profesinio mokymo kursus, skaičių: kiek įsidarbino pagal įgytą profesiją, kaip greit, kokie veiksniai turėjo didžiausios įtakos įsidarbinant, kiek pakanka įgyto praktinio, teorinio pasirengimo, pagrindinės neįsidarbinimo priežastys.

Lietuvos darbo biržos 2002 metų veiklos ataskaitoje nurodyta, kad pagal klientų apklausų rezultatus baigę mokymą per 90 dienų įsidarbino 84,5 proc. bedarbių. Audito metu patikrinus minėtos informacijos apie 2002 metais įsidarbinusius per 90 dienų patikimumą nustatyta, kad ji netiksli. Auditoriams Respublikinės darbo biržos pateiktą teritorinių darbo biržų apklausų rezultatų suvestinę palyginus su kiekvienos teritorinės darbo biržos Respublikinei darbo biržai pateikta

suvestine apklausos anketa, nustatyti reikšmingi įsidarbinusių po 3 mėnesių asmenų skaičiaus neatitikimai bei sumavimo klaidos. Audito metu Respublikinė darbo birža auditoriams pateikė patikslintą apklausų rezultatų suvestinę. Vadovaujantis patikslintais 2002 m. atliktos apklausos rezultatais, terminuotam ir neterminuotam darbui per 3 mėnesius įsidarbino ne daugiau 66,8 proc. apklaustų asmenų. Taigi Lietuvos darbo biržos 2002 metų veiklos ataskaitoje skelbiamas įsidarbinusių per 90 dienų baigus profesinį mokymą procentas padidintas 17,7 procentiniais punktais, t.y. profesinio mokymo rezultatyvumas mažėja (8 pav.).

8 pav. Įsidarbinimo per 3 mėnesius terminuotam ir neterminuotam darbui baigus profesinio mokymo programas proc. pagal bedarbių, baigusių profesinio mokymo kursus apklausos, atliktos Lietuvos darbo biržoje, rezultatus

Vadovaujantis 2002 metais atliktos apklausos rezultatais, dauguma (daugiau kaip 80 proc.) įsidarbinusių baigus profesinį mokymą įsidarbina pagal kursuose įgytą profesiją. Tačiau baigus profesinį mokymą didžiuosiuose šalies miestuose esančiose teritorinėse darbo biržose žymiai mažiau asmenų įsidarbina pagal kursuose įgytą profesiją (pvz., Šiauliuose - 39,4 % įsidarbinusių, Kaune - 41,7%, Vilniuje - 61,6 %, Panevėžyje - 63,5 %).

Įvertinus 2002 metais patvirtintą naujo pavyzdžio asmenų, baigusių profesinio mokymo kursus, apklausos anketa, nustatyta, kad gauti atsakymai į naujos anketos klausimus nesuteikia galimybės palyginti profesinio mokymo rezultatyvumą su prėjusių metų apklausų rezultatais ir gauti papildomą naudingą informaciją apie nustatyto profesinio mokymo uždavinio įgyvendinimą:

1. Atsakydami į naujos anketos klausimą „Per kiek laiko, baigus kursus, pavyko įsidarbinti“ respondentai galėjo rinktis tokius galimus atsakymus: „per 1 mėnesį“, „po 3 mėnesių“, „po 6 mėnesių“, „po metų“, t.y. nepakankamai tiksliai suformuluoti laikotarpiai, per kuriuos respondentas įsidarbino. Šiuo atžvilgiu senojo pavyzdžio anketa buvo informatyvesnė.

Pavyzdžiui, Širvintų ir Šalčininkų darbo biržose asmenų, baigusių profesinio mokymo kursus, apklausos buvo atliekamos per 2002 metų pagal seno ir naujo pavyzdžio anketas, tačiau apibendrinta pagal naujo pavyzdžio anketos klausimus (2 lentelė). Naujo pavyzdžio apklausos anketa buvo patvirtinta 2002-09-12 (LDB įsakymu Nr. V-119), o dauguma asmenų, baigusių profesinio mokymo kursus, apklausti pagal seno pavyzdžio anketa, todėl vertinant, kokia dalis asmenų 2002 m. įsidarbino per 3 mėnesius, ši paklaida dar neturėjo reikšmingos įtakos.

**2002 metais atliktos asmenų, baigusių profesinio mokymo kursus, apklausos rezultatų apibendrinimas
Širvintų ir Šalčininkų darbo biržose**

Seno pavyzdžio anketa	Naujo pavyzdžio anketa Nr. 3	Apklausos rezultatų apibendrinimas (pagal naujo pavyzdžio anketos Nr. 3 formą)
KLAUSIMAS: Per kiek laiko, baigus kursus, pavyko įsidarbinti pagal darbo sutartį?	KLAUSIMAS: Per kiek laiko, baigus kursus, pavyko įsidarbinti?	KLAUSIMAS: Per kiek laiko, baigus kursus, pavyko įsidarbinti?
GALIMI ATSAKYMAI:	GALIMI ATSAKYMAI:	GALIMI ATSAKYMAI:
- iš karto	- per vieną mėnesį	Per vieną mėnesį (iš karto + per vieną mėnesį)
- per 3 mėnesius	- po 3 mėnesių	Po 3 mėnesių (per 3 mėnesius + po 3 mėnesių)
- per 6 mėnesius	- po 6 mėnesių	Po 6 mėnesių (per 6 mėnesius + po 6 mėnesių)
- per metus	- po metų	Po metų (per metus + po metų)

2. Pagal Respublikinei darbo biržai pateikiamus suvestinius apklausų rezultatus negalima tiksliai nustatyti, kiek apklaustų asmenų baigę profesinį mokymą per tam tikrą laikotarpį įsidarbina *neterminuotam darbui*. Nors anketose klausimai „Pagal kokia sutartį įsidarbinote po mokymo“ ir „Per kiek laiko, baigus kursus, pavyko įsidarbinti“ pateikiami atskirai, tačiau apibendrinant rezultatus nebuvo išskiriama, pvz. kiek apklaustų asmenų per 90 dienų įsidarbino terminuotam ir kiek per 90 dienų įsidarbino neterminuotam darbui. Kadangi didelė dalis asmenų, baigusių profesinį mokymą, įsidarbina terminuotam darbui, tai turi didelę įtaką įsidarbinusių neterminuotam darbui per 90 dienų rodiklio reikšmei (3 lentelė).

Teritorinių darbo biržų apklausos rezultatai: įsidarbinę neterminuotam darbui per 90 dienų

Teritorinė darbo birža	Respublikinei darbo biržai pateikti suvestiniai apklausų rezultatai		Audito metu atliktos detalios apklausų rezultatų analizės rezultatai /Pasvalio darbo biržos 2002 m. veiklos ataskaitoje pateikti duomenys		Teritorinei darbo biržai patvirtinta užduotis, įsidarbinusių per 90 dienų baigus profesinį mokymą proc.
	Įsidarbino po 3 mėn.	Įsidarbino neterminuotam darbui iš viso	Įsidarbino neterminuotam darbui po 3 mėnesių	Įsidarbino neterminuotam darbui per 3 mėnesius	
Pasvalio	32%	22%	10%	max 10%	50%
Šalčininkų	71%	35%	30%	30%	75%
Širvintų	84%	47%	47%	42%	80%

Pavyzdžiui, Pasvalio darbo biržoje iš 50 apklaustų asmenų po 3 mėnesių įsidarbino 16 asmenų (arba 32 proc.), iš jų neterminuotam darbui - 5 asmenys (arba 10 proc.). Taigi remiantis apklausų rezultatais baigę darbo rinkos profesinį mokymą neterminuotam darbui po 90 dienų įsidarbino tik 10 proc. (per 90 dienų ne daugiau nei 10 proc.) asmenų.

Teritorinių darbo biržų pateikti statistiniai duomenys apie įsidarbinusius netikslūs, todėl audito metu nebuvo galimybės tiksliai įvertinti Lietuvos darbo biržai nustatyto uždavinio – neterminuotam darbui baigus profesinį mokymą per 90 dienų įdarbinti 75–80 proc. asmenų – įgyvendinimo. Atsižvelgiant į tai, audito metu buvo remiamasi 2002 metais atliktos bedarbių, baigusių profesinį mokymą apklausos rezultatais, kurių patikimumas (vadovaujantis LDB patvirtinta klientams taikomų programų efektyvumo vertinimo metodika) ne mažesnis nei 90-95 proc. Įvertinus minėtos apklausos rezultatus nustatyta, kad iš viso neterminuotam darbui įsidarbino 41,7 proc. apklaustųjų. Darant prielaidą, kad visi minėti asmenys įsidarbino per 3 mėnesius, galima daryti išvadą, kad neterminuotam darbui per 90 dienų įsidarbino ne daugiau nei 42 proc. asmenų.

Išvados

1. Lietuvos darbo birža nepakankamai tiksliai suformulavo veiklos tikslų pasiekimo rodiklį teritorinėms darbo biržoms, lyginant su Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos profesiniam mokymui 2002 metams patvirtintu uždaviniu. Minėto rodiklio formuluotės netikslumai ir teritorinių darbo biržų atsiskaitymą už nustatytas užduotis reglamentuojančios tvarkos trūkumai sudarė prielaidas tam, kad Socialinės apsaugos ir darbo ministerijai bei išorės vartotojams buvo pateikta netikslī informacija apie 2002 m. profesinio mokymo rezultatyvumą ir profesiniam mokymui nustatyto uždavinio įgyvendinimą.

2. Lietuvos darbo biržos 2002 m. ataskaitose pateikti netikslūs duomenys apie profesinio mokymo programos rezultatyvumą:

2.1. Lietuvos darbo biržos ataskaitoje Socialinės apsaugos ir darbo ministerijai apie 2002 m. uždavinių įgyvendinimą nurodyta, kad neterminuotam darbui per 90 dienų baigus darbo rinkos profesinį mokymą įsidarbino 90 proc. baigusių. Tai 22 procentiniais punktais daugiau nei gaunama pagal teritorinių darbo biržų Respublikinei darbo biržai pateiktus įsidarbinusių per 90 dienų duomenis (68 proc.), nors dauguma teritorinių darbo biržų, teikdamos duomenis Respublikinei darbo biržai, įsidarbinusiais laikė įsidarbinusius ir terminuotam darbui, o kai kurios ir įsidarbinusius neterminuotam darbui vėliau nei per 90 dienų. Minėta informacija 2003 m. I pusmetyje nebuvo patikslinta.

2.2. Lietuvos darbo biržos 2002 m. veiklos ataskaitoje pateikti bedarbių, baigusių profesinį mokymą, apklausų duomenys apie įsidarbinusius terminuotam ir neterminuotam darbui per 90 dienų baigus profesinį mokymą (84,5 proc.) 17,7 procentiniais punktais didesni nei gaunama apibendrinus visų teritorinių darbo biržų pateiktus apklausų rezultatus (66,8 proc.).

3. Pagal Respublikinei darbo biržai pateiktus teritorinių darbo biržų duomenis negalima tiksliai įvertinti Lietuvos darbo biržai nustatyto profesinio mokymo uždavinio įgyvendinimo, t. y. nustatyti, kiek procentų asmenų 2002 metais baigusių profesinį mokymą įsidarbino neterminuotam darbui per 90 dienų, nes teritorinės darbo biržos 2002 m. neturėjo patikimos informacijos apie bedarbių įsidarbinimą baigus profesinį mokymą. Iš patikrintų 207 įsidarbinimo per 90 dienų baigus profesinį mokymą atvejų, pagal SODROS duomenis terminuotam ir neterminuotam darbui per 90 dienų įsidarbino 157 asmenys (t. y. klaidingi 50 atvejų), o neterminuotam darbui per 90 dienų įsidarbino 100 asmenų (t. y. klaidingi 107 atvejai). Nustatyti atvejai, kai baigusiam profesinį mokymą asmeniui darbo paieška nutraukiama „įsidarbinus per darbo biržą“, tačiau SODROS duomenų bazėje duomenų apie įsidarbinimą nėra. Audito metu Lietuvos darbo biržos vadovybės pateikti patikslinti įsidarbinusių neterminuotam darbui per 90 dienų 2002 m. baigus I ir II lygio mokymo programas duomenys – netikslūs.

4. Vadovaujantis teritorinių darbo biržų 2002 m. atliktų asmenų, baigusių profesinį mokymą, apklausų rezultatais, darytina išvada, kad baigę darbo rinkos profesinį mokymą neterminuotam darbui per 90 dienų įsidarbina ne daugiau nei 42 proc. asmenų.

5. Lietuvos darbo biržos skelbiamas 2002 metų įsidarbinusių neterminuotam darbui per 90 dienų po mokymo baigimo rodiklis netikslus, todėl negalima tiksliai įvertinti profesinio mokymo išlaidų vienam per 90 dienų įsidarbinusiam asmeniui (mažėjant įsidarbinusių skaičiui, profesinio mokymo programos išlaidos vienam įdarbintam asmeniui didėja).

6. Profesinio mokymo uždaviniai ir veiklos tikslų pasiekimo (palyginamieji) rodikliai kasmet keičiami, todėl sudėtinga įvertinti ir palyginti darbo rinkos profesinio mokymo rezultatyvumą.

Rekomendacijos

Siekiant tiksliau įvertinti ir palyginti profesinio mokymo programų rezultatyvumą bei Lietuvos darbo biržai nustatytų profesinio mokymo uždavinių įgyvendinimą, tikslinga:

1. Patvirtinti pastovius profesinio mokymo veiklos vertinimo rodiklius.
2. Užtikrinti patikimų duomenų apie baigusių profesinį mokymą asmenų įsidarbinimą gavimą, pasirašant susitarimą su Valstybinio socialinio draudimo fondo valdyba dėl SODROS duomenų teikimo.
3. Tobulinti informacijos apie įdarbinimą į darbo biržoje skelbiamas laisvas darbo vietas iš darbdavių gavimo procesą.
4. Analizuoti ir vertinti profesinio mokymo programos išlaidų rezultatyvumą, t.y. profesinio mokymo programos išlaidas vienam įdarbintam asmeniui.
5. Tobulinti asmenų, baigusių profesinio mokymo kursus, apklausos anketą ir apklausos rezultatų pateikimo formą. Numatyti asmenų, baigusių profesinio mokymo kursus, apklausos

anketų teritorinėse darbo biržose saugojimo tvarką ir terminus. Daugiau dėmesio skirti apklausos rezultatų analizei ir išvadų pateikimui.

Veiklos audito 1-ojo departamento
direktorius

Rimantas Sanajėvas

Veiklos audito 1-ojo departamento
vyriausioji valstybinė auditorė

Virginija Paunksnienė

Veiklos audito 1-ojo departamento
vyresnioji valstybinė auditorė

Biruta Rudienė

Veiklos audito 1-ojo departamento
valstybinė auditorė

Milda Masteikaitė

Susipažinau
Lietuvos darbo biržos direktorius

Vidas Šlekaitis
2003-11-..